

Звіт реалізації ініціативи "СВОЄЮ МОВОЮ"

програма наставництва для міжкультурних асистентів.

СЕРПЕНЬ 2023 РОКУ

TEACH FOR
POLAND

СВОЄЮ МОВОЮ

Звіт про досвід Фонду Teach for Poland у сфері підтримки міжкультурних асистентів.

Авторка (обкладинка): **Ольга Бочкар**,
освітянка, медіаторка, викладач польської мови як іноземної, координаторка
проєкту Fundacji ZPK та проєкту підтримки українських освітян Фонду
Teach for Poland.

Варшава, I-VI.2023.

WWW.TEACHFORPOLAND.ORG

«Виявилось, що моя робота важлива, що є ті, хто знає, як багато ми робимо для дітей і сімей переселенців, для шкіл і вчителів»

ВСТУП

Після 24 лютого 2022 року Польща зіткнулася з потоком 4 мільйонів біженців, викликом, з яким не були готові впоратися ні державна інфраструктура, ні система освіти.

.....

Згідно з даними SIO, станом на 30 вересня 2022 року із загальної кількості 4 099 060¹ учнів польських шкіл, 352 927 були непольського походження². Найбільшою групою серед них на 14 лютого 2023 - це діти та підлітки з України – 187,9 тис. осіб³.

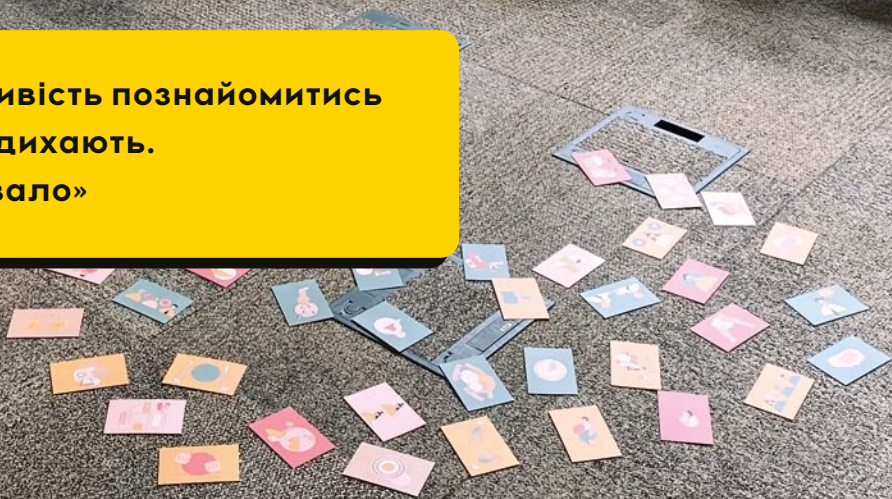
.....

Така, здавалося б, мала кількість впливає на освіту польських дітей, і може сприяти збільшенню рівня безробіття в майбутньому, але також може мати і позитивний ефект. Наприклад, у Туреччині, де збільшення кількості біженців, який мала країна після 2015 року позитивно вплинув на успішність тамтешніх учнів, оцінки яких підвищилися після прийняття сирійських біженців до шкіл⁴.

Що насправді означає і до яких наслідків може призвести відсутність опіки над 187 тисячами дітей з України?

**«Дякую за можливість познайомитись
з людьми, які надихають.
Це дуже мотивувало»**

**Розуміючи ситуацію, фонд Teach for Poland
розпочав шестимісячну програму підтримки
міжкультурних асистентів, щоб досягти
та задовольнити освітні потреби дітей-біженців.**

¹ <https://dane.gov.pl/pl/dataset/199,dane-statystyczne-uczniow-wedug-klas>

² https://dane.gov.pl/pl/dataset/1426,liczba-uczniow-cudzoziemcow-wedug-gmin/resource/45537/table?page=1&per_page=20&q=&sort=

³ <https://www.prawo.pl/oswiata/ukrainskie-dzieci-w-polskich-szkolach,520015.html>

⁴ https://transatlanticforum.org/wp-content/uploads/2022/03/TLFL-Raport-o-integracji-dzieci-z-Ukariny_web.pdf

PN - 08:30 - 15:30
PRASZA MY

HERBATA
Dzielnica
zapraszam
na herbate

PROXIM

ХТО ТАКИЙ МІЖКУЛЬТУРНИЙ АСИСТЕНТ?

Відсутня посада в реєстрі професій, хоча згідно зі статтею 165 Закону про освіту, дитина іноземець має право на допомогу супроводжуючої особи в школі протягом 12 місяців.

Завдання такої особи - побудова мосту між учителем, дитиною та батьками, інтеграція класу. Зарахування дітей до польських класів ефективно через близькість до мови, але це більше про асиміляцію, ніж справжню інтеграцію.

Тому ще одним життєво важливим обов'язком асистента є виховання у дитини почуття ідентичності, підтримка традицій та культури країни походження дитини, особливо для дітей молодшого віку.

У програмі ми зосередилися не лише на підвищенні теоретичних знань асистентів, але й на їхній індивідуальній підтримці, підвищенні цінності їхньої місії, створенні безпечної спільноти та зміцненні стосунківі.

Юридичні аспекти
в школі

послухай

У шестимісячній програмі взяли участь 9 асистентів із 7 шкіл Варшави.

ПРОГРАМА

За цей час ми провели:

4 вебіари

відкриті для усіх
зацікавлених

2 стаціонарні зустрічі з експертами*

56 менторських зустрічей

(по 6 з кожною
асистенткою)

супровід психолога

інтеграційна поїздка до Любліна

стаціонарна майстерка wellness

підтримка 460 учнів, яким учасники проєкту допомогли адаптуватися, активно працювали над тим, щоб система не асимілювала, а інтегрувала дітей у нове суспільство, зберігаючи культуру країни походження, ідентичність та піклуючись про психічний стан дітей більше, ніж про оцінки.

* Зустрічі транслювалися, і їх могли переглядати інші особи, наприклад, асистенти, які не було в нашій програмі.

Решта звіту базувалася на спостереженнях за групою та безпосередньому контакті з асистентами. Цінуючи конфіденційність учасників програми, їхні цитати залишилися анонімними.

«Я психолог, і те, що польською я можу говорити лише елементарні речі, мене дуже обмежує і поглиблює невпевненість в собі. На роботі я не можу, як раніше, висловити вчителям всього, чого потребує дитина, чи з якими бореться проблемами, тому що це спеціальна та абстрактна лексика (...) Наші діти не можуть говорити про себе мовою, яку польські діти розуміють, вони не можуть розповісти свою історію, тому вони не створюють дружніх стосунків.

У якийсь момент деякі діти просто замовкають."

Назвати емоції та психічні стани буває складно навіть рідною мовою, а при вивченні польської як іноземної ця лексика з'являється на рівні В1. Найменш зрозуміла річ, яка інколи трапляється в школі, – це примушування міжкультурних асистентів розмовляти з дітьми польською, а не їхньою рідною мовою. Не забуваймо, що мова дає дітям відчуття психологічної безпеки, без якої неможливо ефективно навчатися.

"Пані інтендентка викликала мене
і сказала, що я сьогодні чергую
в туалеті. Я маю перевірити, чи смітники
не переповнені, а туалети чисті.
На моє здивування, чи я маю між уроками
в сукні прибирати туалет, пані відповіла:
А чим тобі сукня заважає?"

ЗНАЙОМСТВО З ПЕДАГОГІЧНИМ СКЛАДОМ

Пояснити всім, навіщо асистент у школі. Часто діти самі повідомляють, коли їм потрібна підтримка, але бувають і такі ситуації: **«вчитель не пустив мене до класу, сказавши, що він справляється сам. Що я можу з цим зробити?». Або «Вас нема в розкладі на моєму уроці сьогодні».**

Цього року асистенти були працевлаштовані третім сектором і мали невизначену роль, що вплинуло на їхні позиції та статус у педагогічному колективі.

Зниження ролі асистента до рівня перекладача чи технічної обслуги сильно позначається на мотивації до роботи. Пам'ятаймо, що учні швидко помічають стосунки у педагогічному колективі та добре ними маніпулюють.

Успіх нашої програми – це насамперед налагодження стосунків та побудова спільноти між учасниками та визнання їхньої ролі.

Роль
міжкультурного
асистента
послухай

Результати з окремих предметів – виклик для асистента чи вчителя-предметника?

«Мене в коридорі зустріла заступниця директора і сказала, що це моя провина і відповідальність, що двоє хлопців мають незадовільні оцінки наприкінці року, і що я мала з ними вивчати кілька предметів. Але я вчила. Я - біолог - тут все зробила, але з фізикою і географією не справилась. Почуваюся жахливо».

Інше питання – робота з батьками з досвідом міграції.

Це зовсім інше, ніж робота з батьками, які знають (польську) систему освіти, є її випускниками, мають досвід шкільних традицій і соціальних норм. Батьки зазвичай очікують, що вчителі будуть віддані справі, а їхні діти досягнуть результатів, але, що важливо у випадку людей з досвідом міграції - вони сприймають міжкультурних асистентів як підтримку теж і для себе, оскільки часто не знають нікого, крім Пані в школі, яка говорить **«своєю мовою і напевно все знає»**.

**"У мене двоє хлопчиків у 7 класі.
Вони не вчать мову, бо бояться
що якщо вивчать польську, то
залишаться тут назавжди.
А цього вони не хочуть"**

СТРАХ ЯК НАСЛІДОК ВИМУШЕНОЇ МІГРАЦІЇ

Дитині важко бути у відповідному психічному стані і зауважувати довкола можливості, коли вдома мама не почувається стабільно і говорить про повернення.

Перерв в освіті бути не може – чим їх більше, тим важче надолужити згаяне, зростає загроза покинути школу. Діти-біженці мають в п'ять разів вищий ризик бути виключеними з освітнього процесу, ніж інші діти. Після першого семестру учасники нашої програми повідомляли про численні відрахування з освітніх закладів. Це діти, які сьогодні залишаються поза будь-яким обліком. **«Після першого семестру кілька дітей пішли, бо не впоралися з програмою. Наскільки я знаю, вони не ходять ні в польську, ні в українську школу».**

«У нас був хлопець з аутизмом. Я не знала, як з ним налагодити контакт. Весь час зверталася до нашого психолога. Мама все казала – дитина здорова, треба знайти до нього підхід. Таки вдалося».

Для українських батьків відвідування психолога - тема табу. «Ми помітили, що хлопчик не розвивається належним чином, і припустили, що йому потрібна професійна консультація, але його бабуся опиралася. Зрештою, переконала її відвести онука до психолога. Я знайшла експерта, домовилася про зустріч, і зараз хлопець під наглядом. Дитина починає пристосовуватися до класу та налагоджувати зв'язки з однолітками».

Самі асистентки теж потребують підтримки. Більшість з них приїхала сюди через війну, мають подбати про себе і своїх дітей. Працюють, мають підробіток, вчать польську, підвищують кваліфікацію, і взагалі не мають часу для себе.

**Робота
з дитиною
з травмою**
послухай

«Дітям більше не потрібна моя допомога на контрольних, але вони просять мене прийти просто посидіти – почуваються в безпеці, бо можуть на мене покластися, хоча всі завдання виконують самі»

«Дівчинка часто прогулювала уроки. З'ясувалось, що вона навчалась в українській школі дистанційно, а відвідувала польську школу для інтеграції, бо мама така сказала».

Асистент зосереджується на потребах дитини і може їх краще розпізнати спілкуючись рідною мовою. «Одна дитина ходила дуже заклопотана, бо боялась що її вагітна мама може померти під час пологів. Ми багато говорили на цю тему, а тепер вона з гордістю розповідає про свого молодшого брата. Інша учениця дуже переживає від неминучого розлучення своїх батьків».

Війна руйнує сім'ї, міграція та розлука поглиблюють стрес і страх, а до того додаються розлучення, зрада, інвалідність, трагічна втрата близьких.

"Уяви, як у коридорі одна
вчителька сказала
«Нудить мене від цих українців»,
а потім скаржиться, що діти не хочуть
ходити до неї на уроки"

Іноді, звичайні конфлікти мають ознаки расизму. "У класі є "складна" дитина. Він єдиний українець. Агресією реагує на стрес. У якомусь конфлікті захищався та штовхнув хлопця. Польські вчителі стали на бік поляка. Зі свого боку я підтримала, пояснила ситуацію, дізналася про що йшлося. Ми багато спілкувалися. Він нарешті адаптувався в класі й навіть подружився».

Діти звертаються до питання національності, яке стає аргументом у складних ситуаціях між ними. Але увага! **Діти часто повторюють те, що говорять вдома, наприклад,** «в 6 класі хлопець постійно якось зачіпає дівчинку. Розмови не допомогли, тому що проблема, напевно, в батьках. Адже це не по-дитячому звучить: «Ти не заслуговуєш на безкоштовні обіди». Мама дівчинки хоче з наступного року спробувати змінити клас. Якщо це не допоможе, вони змінять школу...»

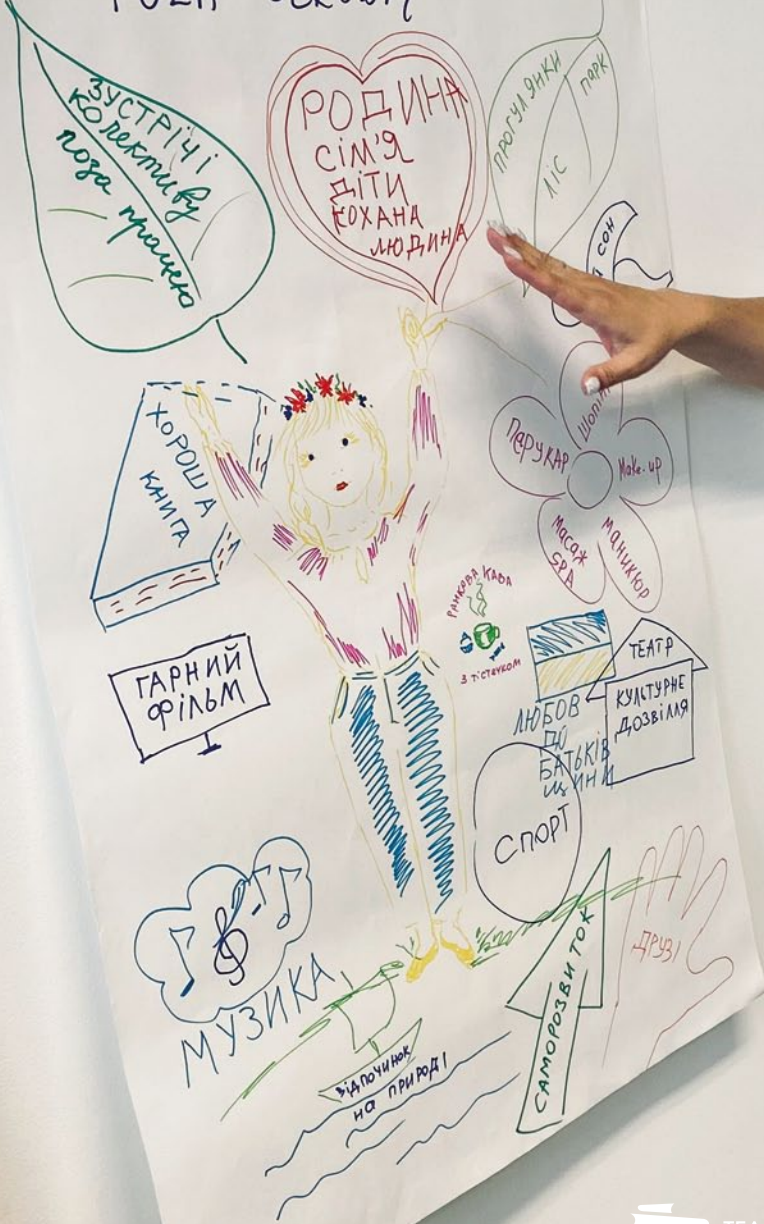
Міжкультурні асистенти прийшли з власним досвідом війни і можуть мати свої травми до яких педагогічний колектив має бути чутливим.

«Для мене виклик - бути асистентом для російських дітей. Я приїхала з регіону України де з 2014 року йде війна. Я розумію, що дитина не винна, але з іншої точки зору, можливо саме в цей момент її батько вбиває наших дітей. Завдання полягало в тому, щоб прийняти та побачити дитину, а не її національність».

**Польська
та українська
системи освіти**
послухай

ПОЗА ШКОЛА

УМОВИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

Відсутність стабільності працевлаштування і впевненості, чи в наступному місяці буде робота сильно демотивували асистентів. Були випадки, коли асистентки звільнялись за місяць, через що діти, які вже встигли до них звикнути почувалися покинутими.

МОБІЛЬНІСТЬ СІМЕЙ

Це те саме, що і часта зміна школи. Деякі сім'ї повертаються на батьківщину, щоб піклуватися про літніх родичів. Ці зміни непередбачувані та неминучі. Крім того, є занепокоєння щодо напливу нових учнів у разі вибуху на АЕС, колапсу міської інфраструктури взимку чи загострення конфлікту на заході країни.

Добрі практики

для міжкультурних асистентів, директорів шкіл,
учителів, психологів, педагогів та батьків. Їхня
мета - показати шлях побудови відкритої та
емпатичної школи в 21 столітті

→ **ЗДОРОВА МАНІПУЛЯЦІЯ**

«Я завжди говорю своїм дітям, що вони чудові, вони можуть все – і врешті-решт вони в це вірять. Не можна говорити дитині, що тобі буде важко, ти так шкодуєш, що це ще один виклик. Скажіть краще, що «на вас чекає захоплива пригода, ви зустрінете нових друзів! Стільки можливостей, стільки нових історій!»

→ **ПРИВІТАННЯ БАТЬКІВ**

В одній зі шкіл асистенти підготували короткий посібник введення до шкільної системи – система освіти, оцінювання, використання електронного щоденника, розклад навчального року, шкільний розпорядок. Ви також можете додати контакти фондів, які працюють з дітьми у вашому районі чи місті.

→ **СПІВПРАЦЯ ТА ЗНАЙОМСТВО**

«У класі моєї дочки батьки організовують майстер-класи. Класний керівник запитала, чи можу я розповісти щось про Україну. Я підготувала презентацію з елементами вивчення української мови і була приємно здивована заангажованістю польських дітей! Потім провела такі ж уроки у своїй школі».

→ **СИСТЕМАТИЧНІ ЗУСТРІЧІ ВСІМ КЛАСОМ**

«Між учнями 7-го класу стався конфлікт через те, що польські учні були впевнені, що я допомагаю українським учням розв'язувати завдання під час контрольної роботи. На виховній годині відбулося декілька бесід. Ми провели математичний квест, де українські діти показали свої здібності, а польські друзі повірили, що ті самі справляються із завданнями.

→ ІНТЕГРАЦІЯ

Разом шукаємо в дитині щось окрім учня-іноземця. "Мені не подобалося, що школа не залучає дітей до творчих заходів. Питала учнів, хто чим займався у своїй школі в Україні, що б вони хотіли робити зараз. Знайшла тих, які зараз співають у хорі. Дівчата, які танцюють, зараз займаються шкільними постановками. Вірю, що вони стануть прикладом для інших».

→ УЧАСТЬ У СУСПІЛЬНОМУ ЖИТТІ

«Я щаслива, що дівчинка піде на випускний бал до 8-класника з усім класом. Я багато з нею розмовляю, тому що вона дуже нервує і соромиться. Мені вдалося познайомити її з іншою більш відкритою ученицею. Як я зраділа, коли в телефонній розмові з мамою почула, що вони якраз вибирають сукню на бал

Колеги виграли грант на пікнік у лісі для своїх вихованців, готували смаколики на багатті, збирали трави до чаю, співали та танцювали народні танці, грали в рухливі ігри.

→ ВДАЛІ ІНІЦІАТИВИ ЦЬОГО РОКУ:

«День вишиванки» – коли діти створювали мальовані схеми вишивки з різних узорів (регіональних польських та українських), пояснювали значення цих символів. День Тараса Шевченка – шукаємо польсько-українські зв'язки. День Міцкевича та його дружба з Україною. День народження Ліни Костенко та порівняння її з Віславою Шимборською – декламування віршів та створення тематичних колажів.

Лекції української, грузинської та інших мов і культур наявних в школі. Кулінарні майстерки демонстрували страви різних національностей. Декламація віршів, шоу талантів, мистецькі майстерки, математичні вікторини і екскурсії.

"Учениця замкнулася в собі, коли дізналася, що батько загинув на фронті. Постійно була пригнічена. Мені вдалося переконати її виступити на конкурсі декламації віршів. Там вперше побачила дівчину усміхненою. Це вирвало її з жалоби. Відтоді вона почала дружити з іншими учнями."

Часто для дітей-мігрантів школа є єдиним місцем, де вони проводять час поза домом. Гарно інтегрують спільні заходи. «Ми зустрічалися з дітьми і складали плани на вихідні – куди можна поїхати у Варшаві та весело провести час із сім'єю. Потребують навіть таких розмов».

ДОПОМОГА В ОСВОЄННІ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ асистентами не обмежується чисто перекладом, це більше про підтримку і мотивацію. «З однією дівчинкою в 7 класі ми багато часу боролися з лінню і таки вдалось закінчити рік без одиниць». Мотивація та забезпечення комфортного перебування в школі є обов'язковою умовою успішного освоєння навчального матеріалу.

"Звернула увагу, що хлопець не змінює сорочки з довгим рукавом, хоча було вже досить спекотно. Він ніби завжди був веселим, але виявилось, що соромився своєї зайвої ваги. Поговорила з мамою. Коли він прийшов на закінчення навчального року в шортах і футболці я була дуже щаслива"

**Місія та завдання
міжкультурного
асистента, що створюють
дружню школу**

1 Представити асистента педагогічному колективу з ким працюватиме: вчителю, вихователю, психологу.

2 Налагодити стосунки та підтримувати батьків дітей-переселенців протягом навчального року, проводити батьківські збори.

3 Забезпечення заохочуючого простору підтримки та толерантності для учнів-мігрантів і всієї шкільної спільноти.

4 Навчайте шкільну спільноту про різноманітність, емпатію, відкритість і прийняття всіх культур.

5 Розвивайте почуття причетності та заохочуйте учнів з досвідом міграції брати участь у шкільному житті.

6 Залучайте дітей з досвідом міграції до культурних заходів.

7 Проводити інтеграційні заходи для всіх учнів.

8 Присутність асистента на уроках для підтримки вчителя.

9 Забезпечити переклад на українську мову необхідних навчальних, інформаційних матеріалів.

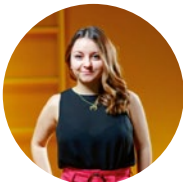
ЗАМІСТЬ ВИСНОВКІВ

На порозі нового навчального року ми боремося з актуальним питанням - чи в наших школах знайдеться місце для міжкультурних асистентів? Людини, яка слухає і чує "своєю мовою", має час поговорити і є маленькою частиною втраченого дому.

Безумовно, знайдеться місце для більшої кількості учнів-мігрантів та їхніх батьків. Потраплять до школи діти з різним важким досвідом, але з великою силою вижити, протистояти викликам і просто радіти життю. Діти, які збагатять суспільство своїм оптимізмом, талантом, знаннями та цінностями. **Не дозволюймо їм залишатися на самоті.**

Фундація «Teach for Poland» розглядає можливість запуску 2-го курсу програми підтримки українських міжкультурних асистентів і вчителів які підтримують учнів з досвідом міграції.

Якщо ви зацікавлені в тому, щоб зробити свій внесок у його розробку та впровадження, запрошую до контакту:

Katarzyna Nabrdalik

CEO Teach for Poland

katarzyna.nabrdalik@teachforpoland.org

кандидат наук дитячої психології, психолог, корекційний педагог.

Роксана працювала з близько 40 дітьми з України та Білорусі.

Мені боляче щоразу, коли я чую термін «дитина з міграційним досвідом». Багато складних історій мають, аж серце мені болить. Ці діти навчили мене терпіння. Діти з підвищеним рівнем чутливості, які особливо глибоко переживають від травматичних подій - в них довелося докласти чимало зусиль.

Але були й діти, з якими було легко співпрацювати, й попри всі труднощі та проблеми вони адаптувалися та були щасливі. А ще я вдячна школі (директору, вчителям), які завжди допомагали, і була повна віддача.

Roxolana

Працювала старшим викладачем Національної металургійної академії України, а в школі вчителем англійської мови.

У польській школі з учнями 4-7 класу. Їх було 25 – українці, білоруси та грузини.

Я дуже добре розумію, що відбувається в голові дитини з досвідом міграції. Ми переживаємо це разом. Найголовніше - підтримка! Вони навчили мене мужності – захищати свою думку в будь-якій ситуації. Вони спонукали мене почати говорити польською. Навіть Каміль [учень з польського класу] хвалив мене за те, що я добре розмовляю його мовою – пишалася.

Yevhenia

**Вчителька початкових класів, заступник директора школи
з навчально-виховної роботи.**

Як асистент працювала з 53 учнями з України та Білорусі.

Для мене успіх – це коли дитина однаково спокійна і щаслива як має
табелю з відзнакою, або отримує одиницю і без страху і нервів каже
"заспокойся, я перездам в серпні". У кожного свої сильні сторони,
і «особливих учнів» не буває.

Дітям потрібно нести лише позитив, і тоді все буде добре.

Svitlana

**11 років пропрацювала вчителем географії вищої категорії.
Як асистент я працював з 52 учнями з України,
Білорусі та Грузії.**

Я щаслива, коли до мене діти звернулися саме як до вчителя географії. Потім дізналися, що я трохи можу допомогти з фізики та біології. Я дуже рада, що могла їм допомогти. Я не уявляю, як би я адаптувався до Польщі, якби це було щось інше, ніж школа. Вона підготувала мене до змін. Мої діти навчили мене сміливо йти за своїми мріями.

Valeria

У Запоріжжі я 15 років працювала в школі мистецтв викладачем хореографії.

У Польщі я працювала з дітьми з України та Білорусі (деякі з них діти з особливими потребами) - близько 60 дітей 3-8 класів.

Я пишаюся тим, що з самого ранку діти біжать до мене і розповідають історії або, що з ними сталося. Діти навчили мене дивитися на світ через рожеві окуляри. Це відволікає від щоденних новин.

Viktoria

Біолог, працювала до війни в Польщі вчителем російської мови як іноземної.

У школі було близько 30 дітей: хлопці з Ірану та з Узбекистану, дівчина з Грузії, діти з Білорусі та України.

Мені дуже подобалося, як ми ставимо цілі з учнями, і я бачу ці зміни. Діти навчили мене радіти життю та швидко відпускати ситуації.

Natalia

TEACH FOR POLAND